

Folketingets Beskæftigelsesudvalg
Christiansborg
1240 København K

Beskæftigelsesministeriet
Ved Stranden 8
1061 København K

T 72 20 50 00
E bm@bm.dk
www.bm.dk

CVR 10172748
EAN 5798000398566

Beskæftigelsesudvalget har i brev af 27. juni 2013 stillet følgende spørgsmål nr. 44 (L 224), som hermed besvares. Spørgsmålene er stillet efter ønske fra Finn Sørensen (EL).

27. juni 2013

J.nr. 2013-0005891

Spørgsmål nr. 44:

”Mener ministeren, at hensyn til almenvellet, jf. grundlovens § 73, stk. 1, kan kræve, at det offentlige fratager en person fri råderet over egen formue samt egne formuegoder, blot for at overdrage dele af denne råderet til en anden privatperson, hvilket synes at være konsekvensen af de foreslåede regler om forsørgerpligt for samlevende kontanthjælpsmodtagere?”

Endeligt svar:

Jeg har anmodet Justitsministeriet om bidrag til besvarelsen og Justitsministeriet har oplyst mig følgende:

”1. Grundlovens § 73, stk. 1, har følgende ordlyd:

”§ 73. Ejendomsretten er ukrænkelig. Ingen kan tilpligtes at afstå sin ejendom, uden hvor almenvellet kræver det. Det kan kun ske ifølge lov og mod fuldstændig erstatning.”

Det følger af grundlovens § 73, at to overordnede betingelser skal være opfyldt, for at der er tale om, at et indgreb udgør ekspropriation i grundlovens forstand. For det første skal indgrebet være rettet mod ”ejendom”, som er beskyttet efter grundlovens § 73. For det andet skal indgrebet være ekspropriativt (der skal være tale om afståelse).

Om den første betingelse bemærkes, at udtrykket ”ejendom” i grundlovens § 73 må forstås i vid betydning. Det er således almindeligt antaget, at bestemmelsen ikke alene beskytter ejendomsret i traditionel forstand. Også begrænsede rådighedsrettigheder, såsom brugsrettigheder, servitutter og panterrettigheder samt rettigheder i henhold til private aftaler er beskyttet af grundlovens ejendomsbegreb, jf. således bl.a. Henrik Zahle, Dansk Forfatningsret, 3. udgave (2003), side 184 f.

For så vidt angår betingelsen om, at der skal være tale om, at der foretages et ekspropriativt indgreb (at der skal være tale om afståelse) bemærkes, at det ikke er ethvert indgreb i en rettighed, som er beskyttet af grundlovens § 73, der har karakter af ekspropriation.

Det er således almindeligt antaget, at lovgivningsmagten – uden at der foreligger ekspropriation – kan regulere udøvelsen af de rettigheder, der er beskyttet af grundlovens § 73, idet lovgivningsmagten bl.a. kan opstille almindelige regler om begrænsning i borgernes handlefrihed og i deres råden over, hvad de ejer, jf. Max Sørensen, Statsforfatningsret (2. udg. ved Peter Germer, 1973), side 405.

Det er i forfatningsretlig litteratur og praksis almindeligt antaget, at spørgsmålet om, hvorvidt et indgreb har karakter af ekspropriation, må bero på et samlet skøn over indgrebets beskaffenhed, jf. Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret, 3. udgave ved Ole Espersen (1980), side 665 ff., Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udg. ved Peter Germer (1973), side 412, Peter Germer, Statsforfatningsret, 5. udgave (2012), side 291 f., og Orla Friis Jensen i Danmarks Riges Grundlov med kommentarer (redigeret af Henrik Zahle), 2. udgave (2006), side 476 f. Som momenter, der må tillægges betydning ved udøvelsen af dette skøn, peger man navnlig på indgrebets formål, i hvilken grad indgrebet er generelt eller konkret (herunder om det rammer mange eller få personer), indgrebets intensitet, om indgrebet angår en fremtidig eller en aktuel rettighed, om indgrebet går ud på at overføre rettigheden fra den hidtidige ejer til en ny eller på en tilintetgørelse af denne råden samt indgrebets begrundelse.

2. Grundlovens § 73 indebærer, at ekspropriation kun kan finde sted med hjemmel i lov.

Hvis der er hjemmel i lov til at foretage ekspropriation, opstiller § 73 de yderligere krav, at ekspropriationen skal være påkrævet af hensyn til almenvellet, og at der betales fuldstændig erstatning.

Henrik Zahle anfører side 206 f. i Dansk Forfatningsret 3, Menneskerettigheder (3. udgave, 2003), om hensynet til almenvellet bl.a. følgende:

”Ekspropriation kan kun ske, hvor ”almenvellet kræver det”, grl § 73, stk. 1, 2. pkt. Henvisningen til almenvellet bygger historisk på en tro på, at den parlamentariske repræsentation gennem en bred debat ville kunne nå frem til en fælles indsigts i det almene vel. For et aktuelt og praktisk synspunkt er det afgørende, at loven er dikteret af almene samfundshensyn, men hvad der nærmere følger heraf, kan der være forskellige politiske opfattelser af, og der kan ikke forventes opnået større enighed, end hvad der følger af behovet for et parlamentarisk flertal. Ekspropriationen skal bero på ”almene, saglige, samfundsmæssige vurderinger”, A. Ross 1980, s 683.

Hensynet til almenvellet må repræsentere et kvalificeret sæt af argumenter, der underbygger indgrebets nødvendighed. Men nogen indholdsmæssig angivelse af, hvad der ligger inden for almenvellet, er ikke mulig.(...)”

3. Beskæftigelsesministeriet har med lovforslaget bl.a. foreslået, at der indføres en pligt for ugifte samlevende, der omfattes af den foreslåede ordning, til at forsørge hinanden, hvis den ene eller begge ansøger om eller modtager uddannelses- eller kontanthjælp efter loven.

Den foreslåede forsørgelsespligt skal ses i sammenhæng med forslaget til en ny § 97 a i lov om aktiv socialpolitik, som har følgende ordlyd:

”§ 97 a. Forsømmer en samlever at opfylde sin forsørgelsespligt efter §§ 2 a og 2 b, udbetaler kommunen uddannelses- eller kontanthjælp til ansøgeren. Kommunen kan opkræve et beløb hos samleveren svarende til den udbetalte uddannelses- eller kontanthjælp. Kommunen kan dog kun opkræve beløbet, hvis samleveren efterlades tilstrækkelige midler til at skaffe det nødvendige til sin egen og familiens forsørgelse.”

Den foreslåede § 97 a sikrer således, at den gensidige forsørgelsespligt kan gennemføres (på en i øvrigt i administrativ henseende forholdsvis simpel måde), hvis en samlever forsømmer at opfylde sin forsørgelsespligt.

4. Det er Justitsministeriets opfattelse, at lovforslaget ikke vil indebære indgreb af ekspropriativ karakter, jf. grundlovens § 73. Lovforslaget vil dermed ikke give anledning til spørgsmål om, hvorvidt hensynet til almenvellet kræver gennemførelse af den foreslåede lovregulering.

Det bemærkes i øvrigt, at der allerede i dag gælder en indbyrdes forsørgelsespligt mellem ægtefæller, jf. § 2 i lov om ægteskabets retsvirkninger, jf. lovbekendtgørelse nr. 1053 af 12. november 2012. Det følger endvidere af lovens § 5, at en ægtefælle, som forsømmer sin forsørgelsespligt, kan pålægges at yde den anden ægtefælle et pengebidrag i det omfang, hvori det efter omstændighederne må anses for rimeligt.”

Venlig hilsen

Mette Frederiksen